

Bir İntiharın Anatomisi: Güvenli Bir Yerde Atılan İmdat Çığlıkları

Juraj Lerotic, kendi hayatından bir izlek sunduğu **Güvenli Bir Yer**'de (2022) ruhsal buhranlar içinde yitip giden kardeşi Damir'in intihar eyleminin yarattığı trajediyi filmleştiriyor. Bu trajediyi özgün bir sinematografiklemeyle görselleştiriyor. İntihar girişiminin olası bilişsel senaryolar üzerinden geliştiği filmde Damir'in bilincinin belirli bir düzeyinde hissettiği acının dineceği zannıyla intihara yönelişi ötekinin varlığını hiçten ibaret kılıyor.

Filmde ağabey rolüyle gördüğümüz yönetmen Juraj Lerotic, yaşadığı travmatik deneyimin öznesi olarak sinemasal açıdan vasatlıkla itham edilme riskine rağmen, gösterdiği başarılı performansla bu riskin üstesinden gelmeyi başarıyor. Bruno rolü, Juraj Lerotic'e eşi menendi olmayan duygular girdabından çıkış bileti sunuyor. Bu sayede Lerotic, sine-terapötik etkilere maruz kalarak yaşadığı acı hatıraların yükünü üstünden atıyor.

Kuş ötüşlerini duyduğumuz açılış sekansında Juraj Lerotic, dokunaklı bir not düşüyor perdeye. "Bunların hiçbiri yaşanmamış olsaydı, sana şunları söyledim./ Bak burası senin evin, 20'ye kadar say. Sahneye ben gireceğim." dedikten sonra, apartman sitelerinin yalıtılmış dünyasını mesafeli bir açıdan çeken kameranın vizörüne; oyun oynayan çocuklar, yavru bir köpek ve apartmana doğru koşan Bruno giriyor. Bruno apartman girişindeki zile basıyor, açılmayınca var gücüyle kapıyı tekmeleyerek açtıktan sonra eve girdiğinde, intihara kalkışan Damir'i kan revan içinde yerde uzanırken görüyor. Bruno, ambulans çağırıyor ve Damir hastaneye götürülüyor.

Damir'in sedyede tedavi altındayken Bruno'ya bakışları bir vedanın hüznünü taşıyor. Bruno, soruşturma için intihar vakasının gerçekleştiği Creska-3 apartmanına gidiyor. Soruşturma memurları rutin prosedür gereği sorular yöneltiliyorlar. Bruno, devlet aygıtlarının bürokratik rasyonalitesi içinde umarsız bir döngüye kapılıyor. Damir, psikiyatrı görüştüktan sonra kliniğe yatırılıyor. Psikiyatrin Bruno'ya yönelttiği "Bir şeyin ters gittiğini fark ettiniz yani?" sorusuna "Evet, çok keyiflidir, hiç de öyle biri değildir./ Güvensiz birine dönüştü, beni endişelendiren de buydu." diyerek Damir'in baskıladığı agresyonu fark ettiğini, psikoloğa gitmesi yönünde ikna etse de bu konuda bir ilerleme katedemediklerini belirtiyor. Oysa Damir, çektiği acının hayata dair olduğu kabulüne değil, bu acının son bulması için hiçbir çare olmadığına inanıyor. Damir'in yakın zamanda yaşadığı kaybın ve ayrılığın intiharı tetiklediğine dair ipucu vermiyor yönetmen. Film boyunca "Damir neden intihar etti?" sorusu izleyenlerin zihninde fir dönerek meraklarını diri tutuyor.

Psikiyatr, ciddi bir intihar vakası olması hasebiyle gözlem altında tutacaklarını söyleyince ağabey Bruno, kardeşini bırakmak içinden gelmese de vedalaşmak için Damir'in kaldığı odaya giriyor, ona ciğerden sımsıkı sarıldığı bu sahne insanın tüylerini diken diken ediyor. Yönetmen sinematik dehasıyla hiç beklenmedik bir hamle yapıyor: Sahne Damir'in ölümünden sonraki bir ana evriliyor, geçiş anını Damir'in üzerindeki giysiyi kastederek "Bu nedir?" demesiyle fark ediyoruz. Bruno'nun bu giysiyi "Cenazende sana giydirdik./ Kika'nın annesinin hediyesiydi." repliği ve Damir'in acıdan türetilen tüm sözcükleri kifayetsiz bıraktığı bakışı hafızamıza kazınıyor. Damir'in muhayyel bir gelecek zaman zarfında arkadaşlarından birinin cebine koyduğu, ucu yanık sigarayı içine çekişindeki efkârı derinden hissediyoruz. Bu sahneyle Juraj Lerotic, postmodern anlatının bir keşfi olan dördüncü duvarı delik deşik ederek seyirci ve oyuncularını birbirinden ayıran hayalî perdeyi kaldırıyor. Seyirciyi karakterlerin hisli duygularına ortak ediyor.

Bruno'nun kardeşini kaybetme korkusuyla uyurken nefes alıp almadığını kontrol etmesi gibi birçoğumuz hayatımızın bir dönemecinde bu korkuyu yaşamışızdır, öyle bir korkudur ki bu sevdiğin kişinin yerine ölmek istersin. Bruno, hastaneden ayrıldıktan sonra eve vardığında kapıyı açar açmaz dumanlar içinde kalıyor, alelacele yangına müdahale ediyor, evi havalandırıyor. Bruno, koskoca apartmanda tek başınaymış gibi çırpınıp duruyor, kamera bu anları mesafeli bir kadrajla çekerek yangını söndürmeye

kimsenin el vermediğini vurgulamaya çalışıyor. Bruno'nun "Evdeki yangın sönmüyorsa ısınmaya bak." şeklinde sarf ettiği sözle yangının orta yerinde dumanlar arasında kalışına tanık olduğumuz sekanslarda ürpermiş yüreğine su serpmeyen kimsenin olmayışına bir kez daha isyan ediyoruz, onun çaresizliği bizim çaresizliğimiz oluyor.

Bruno ve anne Mater, Damir'in kaldığı psikiyatr kliniğine gidiyorlar. Yönetmen Lerotic, bu sahnede yansımalarla kurduğu atmosferle kadrajın sınırlarını aşıyor, karakterlerin iç içe geçmiş yüzlerini yansımalarla vererek aynı yazgının çemberinde sıkışıp kaldıklarını sembolize ediyor. Keza filmin birçok sahnesinde kimileyin dikiz aynasında kimileyin balkon camında beliren yansımaların metaforik muhtevası sinematografik estetiğin aşkınlığını pekiştiriyor. Filmdeki total mekânların griliğinde, beton saksılardaki çiçekler gibi solan Damir'e annesi ve ağabeyinin sarıldıkları anlar can katıyor ruhuna.

Damir, Split'e gitmek istediğini söylüyor Bruno'ya, bunun nasıl olacağını kestiremeyen Bruno, annesiyle müzakere ediyor. Daha sonra psikiyatrla görüştükları vakit, psikiyatrinin meşruiyeti tartışmalarını hatırlatan diyaloglarla karşılaşılıyor. Psikiyatrinin anne Mater'in sorularına karşı "Bize güvenmiyorsunuz./ Tuhaf bir kadınsınız./ Biz cerrah değiliz ki kırık bacağı düzeltince işimiz bitsin." şeklindeki yargı dağıtan sözleri adeta psikiyatriye hâle getirenlere karşı pabuç bırakmayan bir söylem düzeni inşa ediyor. Hakikaten de Mater, hastanenin bahçesinde Bruno ile psikiyatri hekimi hakkındaki sohbetlerinde itham edici söylemlerde bulunuyor ve ilaçları internette araştıracağını belirtiyor.

Dinlenmek için eve döndüklerinde annesi kanepede uyumaya çalışıyor, Bruno'nun "Anne, misafirimiz var." demesiyle Damir odaya giriyor. Juraj Lerotic, panik duygusunun esareti altında Bruno ve Mater'in haletiruhiyesini kapı eşiğinden çektiği kadrajlarla veriyor, ferahfeza bir iç mekânda çekilmiş sahneleri pek görmüyoruz filmde. Damir, gözleri dolu bir halde hekimin onun şizofren olduğu yönündeki sözlerinden kötü etkilenmiş olacak ki kliniğe dönmek istemediğini ifade ediyor. Kapı aralığında konuşan Mater ve Bruno bu işin içinden çıkamaz hale geliyor. Az sonra polis eve geliyor. Damir'i sorup soruşturuyor. Yarı açık kapıdan polisle konuşan Bruno bilmediklerini, ararsa haber vereceklerini söylüyor. Polis Damir'in yakın zamanda çekilmiş bir fotoğrafını istiyor. Geçen yaz çekilen fotoğrafını teslim ediyorlar polise. Filmin afişinde ve son sahnede gördüğümüz bu fotoğraf karesi, farzımızal uzun süreli bir pozlama ayarıyla çekilseydi bütün film bu fotoğraf karesinden ibaret olurdu.

Anne Mater, o esnada kesici aletleri saklıyor. Damir, balkonda sigara içerken cama yansıyan silüetler, bölük pörçük çerçeveler ve bu anlardaki hüznün tonlarına bulanmış derin bakışlar filmin duygu skalasını genişletiyor. Annesi Bruno'ya "Split'e gidiyoruz./ Arabayı sürebilir misin?" diye soruyor. Bruno "Tabii ki" deyip arabayı getirmeye gidiyor. Bu kez Damir'e annesi eşlik ediyor, bir sigara da o yakıyor. Kameranın odak uzaklığı flu bir biçimde sırtı dönük karakterlere yönelerek hayata veda etmenin yürek burkan anlarını anıştırıyor. Anne Mater'in varlığı yaslanacak bir omzun varlığını lüzumsuz kılıyor. Aynı trajedi içinde hırpalansalar bile karakterlerin kederi biricikliğinden bir şey kaybetmiyor.

Split'e doğru yola çıkarken Bruno'nun sakinleştirici ve antidepresan hapları görünce "Ne bunlar?" demesi üzerine annesinin "Bir arkadaşım bu ilacı ilk aldığımda, ilacı bulana Nobel Ödülü verilmesi lazım diye düşünmüş." İronik bir tebessümle dile getirdiği bu deneyim, psikiyatri alanındaki antidepresan ilaçların kısıtlı bir yararı olduğu görüşlerini, depresyonun serotonin noksanlığına dayandığına yönelik tevatürü akla getiriyor. Yoldayken uykuya dalan Damir'in irkilerek uyandığında altını ıslatmasının yaşadığı depresyonla ilişkisi üzerine yürütölen varsayımları güçlendiriyor.

Damir, Bruno'nun arabada bulundurduğu yedek pantolonu giyerken cebinden çakı çıkıyor, Damir'in aklında kötü bir çağrışıma yol açar diye hasatta kullanmak için taşıdığını belirtiyor. Split'e vardıklarında daha önceden tanıdıkları psikiyatr hekimiyle görüşüyorlar Damir'i. Bruno, görüşme sırasında kapı arkasından konuşmalarına kulak kabartıyor. Annesi'nin "Bruno, yapma oğlum, lütfen" ikazı üzerine Bruno buruk bir sevinçle "Hata yaptığını düşünüyormuş./ Bir daha aynı şeyi yapmayacaktım." diyor. Yine annesinin

devamında “Kafasının içinde neler oluyor?/ Paskalya’dan önce görüştüğü psikolog ona babanın fotoğrafına bak ve bir süre meditasyon yap demişti./ Hatırlıyor musun?” repliği yönetmenin Damir’in neden intihar ettiğinin arka planına ilişkin fikir veriyor.

Damir’in sanrıları şiddetleniyor, Bruno’ya “İkimiz bir canavar mıyız?” diye sorduğu sahnede yaşadığı ruhsal sıkıntıları bir başkasına yansıtarak uçsuz bucaksız acılarını dindirmek istiyor, bilahare Bruno market alışverişine çıktığı zaman annesi telefon ediyor. Damir ilacını almak istemiyor, sürekli “yapma yapma!” diye söyleniyor. Bruno, telaşlı bir şekilde eve gidiyor. Damir’le konuşarak onu sakinleştirmeye çalışıyor. Annesine Damir’in “kendimi öldürmemden korkuyormuş./ Galiba kafasında kuruyor.” dediğini aktarıyor. Ardından Damir’in evden kaçtığını fark ediyorlar. Bruno arabasıyla kentın sokaklarında dört bir koldan Damir’i arıyor. Otel’in yanındaki inşaat şantiyesine gidebileceğini düşünüyor. Sonra annesiyle polis ihbarı için karakola gidiyorlar, annesi Damir’in mutlu olduğu anlardan bir kareyi –filmin fotoğrafik imgesini- yanına alıyor. Karakolda kayıp ihbarı verdikleri polis memurunun soğuk ve ciddi tavırları karşısında çaresizce yardım dileniyorlar ve Damir’in bulunduğu haberi geliyor. Karakola ulaşınca annesi ona sarılıyor, bürokratik işlemler devam ederken annesi polisten bir bardak su istiyor. Annesi bardağı Damir’e uzattığı gibi avuçlarında paramparça ediyor. Boğazına kesik atıyor kana bulanıyor vücudu. Ambulansla hastaneye ulaştırıp kurtarıyorlar. Hekim Damir’i kliniğe sevk edeceklerini söylüyor. Müşahede altında tutulan Damir’i koridorda bekledikleri esnada Hekim onlara “Lütfen içeri gelin./ Kalp masajı başarısız oldu./Maalesef kaybettik.” sözüne karşılık annesi şaşkınlık içinde “ Bizi karıştırdınız galiba./Lusiç ailesiyiz biz.” diyor. Bunun üzerine hekimin “ Tesadüfen aşağıdaydım./Kalp masajı yaptım ama./ Odanın penceresi açıldı.” sözlerinin yarattığı şok etkisiyle bir anlık sessizlik ve ardından annesinin çığlık sesini duyuyoruz. Titreyen kamera hareketleriyle bir anlığına geçmişe dönüyoruz. Damir’in fotoğraf çektiği o andaki kanlı canlı haline. Çocukların suya atlayışlarını seyreden Damir, sükûnet içinde hayata verdiği son mutlu pozunu kesiyor. Kıssadan hisse filmin insanı olduğu yere mihlayan dehşetengiz anları karşısında boğazımıza batan kıymıkla ıslak kirpiklerimizle donup kalıyoruz.

Ümit Gündoğdu, "Bir İntiharın Anatomisi: Güvenli Bir Yerde Atılan İmdat Çığlıkları" <https://www.fikirtepedi.com/sinema/bir-intihar-in-anatomisi-guvenli-bir-yerde-atilan-imdat-cigliklari/> (Yayın Tarihi: 24 Ağustos 2024).